

ULUSLARARASI ÖĞRENCİLERİN ÇALIŞMA DENEYİMLERİ: BANDIRMA ONYEDİ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ ÖĞRENCİLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA**Dr. Öğr. Üyesi Aslı KAVURMACI** **ÖZET**

Bu araştırma ile yükseköğretimde Türkiye'yi tercih eden ve işgücü piyasasında yer alan uluslararası öğrencilerin çalışma koşullarına dair deneyim ve sorunlarının ortaya koyulması amaçlanmıştır. Araştırmada nitel araştırma desenlerinden durum çalışması, veri toplama aracı olarak ise yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Derinlemesine mülakat tekniğinin kullanıldığı bu araştırmada farklı bölüm ve eğitim seviyelerinde olan 12 uluslararası öğrenciye ulaşılmıştır. Çalışma grubu belirlenirken amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme kullanılmıştır. Ölçüt örneklemede Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi'nde okuyan, farklı ülkelerden gelmiş ve çalışan ya da Türkiye'ye geldiğinden beri en az bir işte çalışmış uluslararası öğrenciler seçilmiştir. Araştırma verileri ATLAS.ti 9 nitel veri analizi programında içerik analizi yapılarak incelenmiştir. Araştırmaya göre öğrencilerin ekonomik yetersizlik, dil becerilerini arttırmak ya da tecrübe kazanmak gibi nedenlerle ağırlıklı olarak hizmet sektöründe yarı zamanlı işlerde çalıştıkları gözlenmiştir. Ancak öğrencilerin vasıf gerektirmeyen düşük ücretli, uzun çalışma saatlerini içeren işlerde çalıştığı, işverenler tarafından kimi zaman ücretlerinin tam ödenmediği de araştırma neticesinde tespit edilmiştir. Araştırmanın sonucunda ise, öğrencilerin eğitim için Türkiye'yi ve okuduğu üniversiteyi tercih etmeleri, çalışma hayatına katılmaları, çalışma koşulları ve Türkiye'ye uyumları ile ilgili en büyük belirleyicinin ekonomik etkenler olduğu ortaya çıkmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yükseköğretim, Uluslararası Öğrenci, Çalışma Koşulları, Bandırma, Türkiye.

JEL Kodları: I23, J60, J81

WORKING EXPERIENCES OF INTERNATIONAL STUDENTS: A RESEARCH ON BANDIRMA ONYEDİ EYLÜL UNIVERSITY STUDENTS**ABSTRACT**

This study was conducted to determine the experiences and problems of international students during their process of higher education and employment in Turkey. The case study method as a qualitative research design and semi-structured interview form were used as data collection tools during this study. In this study, an in-depth interview technique was used. The 12 international students from different

* Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi, İ.İ.B.F., Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, Balıkesir/ Türkiye, E-mail: akavurmaci@bandirma.edu.tr

Makale Geçmişi/Article History

Başvuru Tarihi / Date of Application : 11 Kasım / November 2021

Düzeltilme Tarihi / Revision Date : 05 Aralık / December 2021

Kabul Tarihi / Acceptance Date : 14 Aralık / December 2021

educational levels and departments participated in interviews. The criterion sampling from a purposive sampling method was used in the study. In criterion sampling, international students of Bandırma Onyedi Eylül University who have a current job or had at least once since coming to Turkey were selected. The research data were analyzed in ATLAS.ti 9 qualitative data analysis program by doing content analysis. According to the research, it has been observed that students generally work part-time jobs in the service sector because of economic reasons, improving language or gaining experience. On the other hand, as a result of the research, it has been determined that the students work in low paid jobs and long working hours that do not require any qualifications where even they have not fully been paid by their employers sometimes. As a result of the research, in the case of Turkey, it is revealed that economic factors are the prominent determinant of students' educational and academic preference for university and country, participation in the job market and their working conditions and also adaptation process.

Keywords: Higher Education, International Students, Working Conditions, Bandırma, Turkey.

JEL Codes: I23, J60, J81

1. GİRİŞ

Kendi ülkesi dışında eğitim görmek isteyen öğrencilerin sayısı tüm Dünya’da her geçen gün artmaktadır. İngilizce konuşulan ülkeler geçmişte olduğu gibi bugün de kendi ülkesi dışında eğitim görmek isteyen öğrencilerin tercihlerinde üst sıralarda yer almaktadır. Ancak son yıllarda gelişen ekonomilerinin yanı sıra yükseköğretimde dünya sıralamalarına giren üniversiteleriyle Çin, Japonya, Güney Kore gibi Asya ülkeleri de yurtdışında eğitim görmek isteyen uluslararası öğrencilerin dikkatini çekmektedir. Asya’nın popülaritesi özellikle dünyadaki uluslararası öğrenciler için en büyük menşe bölgesi olma rolünün yanı sıra, son yıllarda uluslararası öğrenciler için de bir ev sahibi bölge olarak anılmasından kaynaklanmaktadır (Kuroda vd, 2018: 3). Avusturalya Hükümeti, desteklediği bir proje sonrasında 2019 yılında yayınlanan raporla Avustralya’nın, Amerika Birleşik Devletleri ve İngiltere’den sonra uluslararası öğrenciler için üçüncü en büyük destinasyon olduğunu vurgulamaktadır. Ancak raporda bu üç ülkenin uluslararası öğrenciler yönünden pazar payındaki konumlarını korumalarına rağmen, son yıllarda öğrenciler tarafında hızla tercih edilmeye başlayan diğer ülkelerin rekabeti giderek arttırdığını da ortaya koymaktadır. Bu ülkeler arasında Malezya, Çin, Hollanda, Rusya ve Kanada gibi ülkeler öne çıkmaktadır (Nous Group, 2019: 5).

Ülkelerin yükseköğretim kurumlarında eğitim gören uluslararası öğrenciler, ekonomik getirilerinin yanı sıra eğitim süreçlerinin iyileştirilmesi adına da önemli katkılarda bulunmaktadır. Bu katkıların devam etmesi üniversitelerin uluslararası öğrencilerin karşılaştığı sorunlar hakkında daha fazla bilgi sahibi olması ve sorunlara yönelik çözüm girişimlerinin hayata geçirilmesiyle yakından ilgilidir. Çünkü uluslararası öğrencilerin hangi ülkelerde okumak istedikleri konusundaki tercihlerini etkileyen çeşitli faktörler bulunmaktadır. Örneğin eğitimin niteliği, kültürel yakınlık, burs olanakları,

sağlık ve sosyal hizmetlere erişim, uluslararası öğrencilerin sorunlarının çözümü ve ev sahibi ülkeye uyum sağlamları için var olan destek hizmetleri, mezuniyet sonrası istihdam olanakları gibi pek çok faktör sıralanabilir. Dolayısıyla ülkeler, uluslararası öğrencilerin kendi yükseköğretim kurumlarını tercih etmesi için diğer ülkelerle rekabet halinde olup, ülkelerindeki yükseköğretim sistemlerini, eğitim politikalarını ve uygulamalarını geleceğe yönelik uluslararası öğrencilerin tercihini teşvik edecek şekilde yeniden yapılandırmaktadır (Snoubar, 2017: 800).

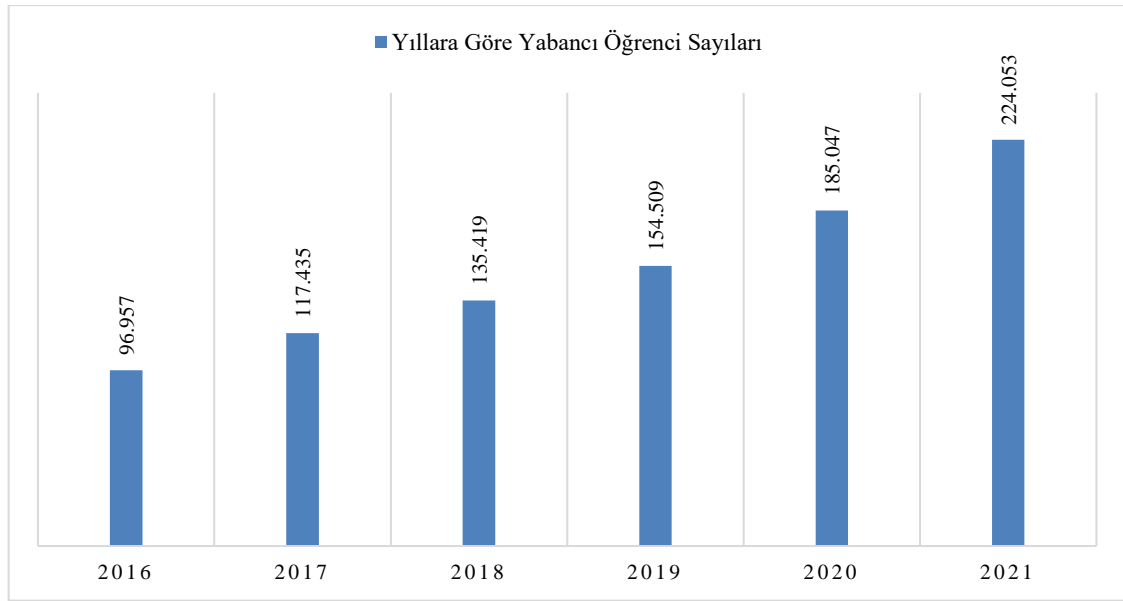
Dünya’da giderek artan üniversitelerde uluslararasılaşma eğilimi, son yıllarda Türkiye’de de dikkate değer bir yükselişe geçmiştir. Türkiye’nin uluslararasılaşma kavramını bir kamu politikası olarak ele alması ve bu konuya Onuncu Kalkınma Planı çerçevesinde de yer vermesi, yükseköğretimde bu konunun öncelikli hedeflerden biri olarak da görülmesinde etkili olmuştur. Bu plan çerçevesinde “Yükseköğretim kurumlarının çeşitlendirilmesi ve yükseköğretim sisteminin uluslararası öğrenciler ve öğretim üyeleri için çekim merkezi haline getirilmesi” stratejik amaç olarak belirlenmiştir (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2013: 33). Ayrıca Onuncu Kalkınma Planı’nda uluslararası öğrencilere ilişkin olarak önemli tespitler ortaya koyulmuştur (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2015: 11)

“Beşeri sermayenin geliştirilmesi genç nüfusa sahip ülkemiz açısından önümüzdeki dönem için bir fırsattır. Bu fırsatı değerlendirerek eğitim kalitesinin ve işgücü niteliğinin artırılması, büyümeyi ve kalkınmayı olumlu yönde etkileyecektir. Diğer yandan Türkiye’nin içinde bulunduğu geniş kültürel havza, dinamik nüfus açısından hem işgücü hem de eğitimle ilgili fırsatlar barındırmaktadır. Türkiye’nin bir bölgesel merkez olarak yükselmesi, iki yönlü insan hareketliliğini artırmaktadır. Bölgesel ve uluslararası hareketliliğin önümüzdeki dönemde daha da artması beklenmektedir. Çok sayıda öğrencinin yurt dışında eğitim görme eğiliminde olduğu günümüzde, Türkiye gelişen beşeri sermayesi ve eğitim kurumlarıyla bu alanı fırsata dönüştürebilecek bir potansiyel taşımaktadır.”

Belirlenen stratejik amaçlara ulaşmada Ortak Diploma programları, Bologna Süreci, Mevlana Değişim Programı, Erasmus ve Erasmus+ programları, TURQUAS Projesi, YABSİS Projesi önemli girişimler olarak görülmektedir. Ayrıca Proje Tabanlı Uluslararası Değişim Programı, Okul Tanıma ve Denklik Yönetmeliği, Türkiye Bursları ve diğer çeşitli burs programları ile uluslararası öğrencilere finansal destek sağlanması da bu doğrultuda yürütülen çalışmalar arasındadır (YÖK, 2017: 15). Çalışmaların sonuçları rakamlara olumlu yansımış, Türkiye’de son beş yıl içerisinde üniversitelerde lisans ve lisansüstü seviyede öğrenim gören uluslararası öğrencilerin sayıları oldukça artmıştır. 2016 yılında Türkiye’ye gelen uluslararası öğrencilerin sayısı 96.957 iken, bu rakam 2021 yılında 224.053 öğrenciye ulaşmıştır (StudyinTurkey, 2021).

Türkiye’de eğitim gören uluslararası öğrencilerin geldiği ülkeler de son yıllarda giderek çeşitlenmektedir. 1992 yılında uygulamaya konulan Büyük Öğrenci Projesi ile Türkiye ve diğer Türk toplulukları arasında artan ilişkiler sonunda başta Azerbaycan olmak üzere Türkmenistan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan ve Tacikistan gibi ülkelerden gelen öğrencilerin sayısı her geçen gün artmıştır (Ergin ve Türk, 2010: 36-37). 2013-2014 yılları arasında bu altı ülkeden Türkiye’ye yükseköğretim için gelen öğrenci sayısı 17.398’dir. 2020-2021 döneminde ise, bu rakam 50.759’a ulaşmıştır. Ancak son on yılda Orta Doğu ve Afrika ülkelerinden gelen öğrencilerin sayısı da şaşırtıcı derecede artmıştır. 2013-2014 yılları arasında 17.112 olan gelen öğrenci sayısı, 2020-2021 yılları arasında 136.347’ye çıkmıştır (YÖK, 2021).

Grafik 1: 2016-2021 Yılları Arasında Türkiye’ye Gelen Uluslararası Öğrenci Sayıları

Kaynak: StudyinTurkey, 2021.

Türk Mevzuatında uluslararası öğrencilere ilişkin düzenlemeler 14/10/1983 tarih ve 2922 sayılı Türkiye’de Öğrenim Gören Yabancı Uyruklu Öğrencilere İlişkin Kanun ile 24/3/2010 tarihli ve 5978 sayılı Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki Kanun’da yer almaktadır. Mevzuatımızdaki 30 Nisan 1985 tarihli Türkiye’de Öğrenim Gören Yabancı Uyruklu Öğrencilere İlişkin Yönetmelik’te ilk kez *uluslararası öğrenci* tanımı yapılmış ve yabancı öğrenci “*her derece ve daldaki eğitim kurumlarında öğrenim gören veya Türkçe kurslarına katılan T.C. uyruğunda bulunmayan kişi*” olarak tasvir edilmiştir. 5978 Sayılı Kanun’da ise, “*kamu kurum ve kuruluşlarınca ülkemizde eğitim görmesi uygun görülenler ile uluslararası anlaşmalar çerçevesinde eğitim amacıyla Türkiye’ye gelen yabancı uyruklu öğrenci*” olarak tanımlanmıştır (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2015: 18). OECD, yabancı uyruklu öğrencileri, kayıtlı oldukları ve verilerin toplandığı ülkenin vatandaşı olmayanlar olarak tasvir etmektedir. Çünkü bu öğrenciler uluslararası hareketli olarak sayılmalarına rağmen, o ülkede uzun süreli ikamet ediyor olabilir, hatta “ev sahibi” ülkede doğmuş bile olabilirler. Uluslararası öğrencileri ise, öğrenim amacıyla geldikleri ülkeden ayrılarak başka bir ülkeye taşınan

öğrenciler olarak tanımlanmaktadır. Ülkeye özgü göçmenlik mevzuatına, hareketlilik düzenlemelerine ve veri mevcudiyetine bağlı olarak, uluslararası öğrenciler, öğrenim gördükleri ülkenin daimi veya normal ikametgâhı olmayan öğrenciler veya alternatif olarak, önceki eğitimlerini farklı bir ülkede almış öğrenciler olarak tanımlanabilir. (OECD, 2021: 218-219). UNESCO da benzer bir yaklaşımla, uluslararası öğrencileri “eğitim amacıyla ulusal veya bölgesel bir sınırı geçen ve şu anda menşe ülkelerinin dışında kayıtlı olan öğrenciler” olarak tanımlanmaktadır (UNESCO, 2021). Ancak konu ile ilgili ulusal literatüre bakıldığında *uluslararası öğrenci* ve *yabancı uyruklu öğrenci* kavramlarının birbirinin yerine kullanıldığı görülmektedir. Bu bağlamda anlam karmaşasını da önlemek adına araştırma süresince uluslararası öğrenci kavramı kullanılmaktadır.

Türkiye’de uluslararası öğrencilerle ilgili yapılan araştırmalar ele alındığında konuya ağırlıklı olarak ülkeyle sosyal bütünleşme becerileri, okul başarıları ve dil etkeni üzerinden bakıldığı anlaşılmaktadır. Paksoy ve arkadaşları, GAP Bölgesi Üniversitelerindeki yabancı uyruklu öğrencilerin sosyal sorunları üzerine bir araştırma yürütmüş ve kendileri gibi Türkiye’de eğitim gören tanıdıklarının olmasının öğrencilerin başarıları üzerinde etkili olduğu sonucunu ortaya koymuştur (Paksoy vd., 2012: 92). Şeker ve Akman, uluslararası öğrencilerin psikolojik ve sosyokültürel süreçlerini yaşam doyumu ve sosyokültürel uyum değişkenleri açısından incelemiştir. Öğrencilerin bu süreçlerle ilişkilendirdiği ayrımcılık, dil sorunu, kalacak yer sorunu gibi kavramlara dikkat çekilmiştir (Şeker ve Akman, 2016: 506-510). Şanlı ve Poyraz, uluslararası öğrencilerin yalnızlık düzeyleri üzerine yaptıkları çalışmada Türk halkının öğrencilere yönelik yaklaşımlarının, öğrencilerin yalnızlık düzeyleri üzerinde anlamlı etkiye sahip olduğunu ortaya koymuştur (Şanlı ve Poyraz, 2018: 52-57). Bayramdurdyeva, uluslararası öğrencilerin başarılarını etkileyen faktörleri incelemiş, aile desteği, çalışma disiplini, sosyal çevre ve özgüven sahibi olmak gibi kriterlerin başarı üzerinde etkili olduğunu tespit etmiştir (Bayramdurdyeva, 2019: 517). Yontar da, Türkiye Bursları kapsamında öğrenim gören uluslararası öğrencilerin üniversite yaşamına uyumunu ortaya koymak için yaptığı araştırmada, bursların akademik ve temel ihtiyaçlar noktasında ancak yeterli olduğunu ortaya koymuştur. İlâveten, öğrencilerin üniversite yaşamına uyum çerçevesinde önemli kıstaslar olarak görülen akademik anlamda dil sorunu, kitap, makale vb. kaynaklara erişim ve diğer sosyal harcamalar anlamında zorluklar yaşadıkları tespitinde bulunmuştur (Yontar, 2019: 252-258). Topal ve Tauscher ise, uluslararası öğrencilerin akademik ve sosyal yaşamda karşılaştıkları sorunlar üzerine yaptığı incelemede iletişim, eğitim kalitesi ve ekonomik sorunların öne çıktığını vurgulamıştır (Topal ve Tauscher, 2020: 328-334).

Ancak konunun bir kamu bir politikası olarak ele alınması ve yıllar içinde artan öğrenci sayıları, araştırma konularının da çeşitlenmesinde etkili olmuştur. Örneğin, Gümüş ve Onurlubaş, uluslararası öğrencilerin tüketim harcamalarının şehir ekonomisine katkısını Kastamonu Üniversitesi örneklemeden ele alarak, öğrencilerin harcamalarıyla kente önemli ekonomik katkılarının olduğunu belirtmiştir. Ayrıca yerel işletmelerce öğrencilerin beklentileri doğrultusunda boş zamanlarını değerlendirebilecekleri mekânlar ve kültürel mutfaklar sunma gibi yeni girişimlerle bu katkıların daha

da artabileceği ortaya koyulmuştur (Gümüş ve Onurlubaş, 2019: 186-190). Baş ve Eti de, sayısı her geçen gün artan uluslararası öğrencilerin istihdamının hukuki boyut ve koşullarına dair bir araştırma ortaya koymuştur. Önemli hukuki durumlara vurgu yapılan araştırma neticesinde hem istihdamla ilişkili yasal düzenlemeler hem de çalışma koşulları tüm boyutlarıyla incelenmiştir (Baş ve Eti, 2020: 114-117). Süygün ve Kaplan ise, Türkiye’de kayıtlı bulunan yabancı uyruklu öğrencilerin illerin ihracatına etkisini araştırmıştır. Araştırmada yabancı uyruklu öğrencilerin ihracata katkısının göreceli olarak küçük olsa da, hem pazar çeşitliği açısından ve hem de ihracat mallarına talep bakımından önemli olduğu vurgulanmaktadır. Ayrıca illerde bulunan yükseköğretim kurumları ve bu kurumlara kayıtlı yabancı uyruklu öğrenci sayısındaki %1’lik bir artışın, illerin ihracatını da %0,03 oranında arttırdığı araştırmada öne çıkan önemli sonuçlardan biridir (Süygün ve Kaplan, 2021: 33).

Bu çalışmanın amacı, Türkiye’ye daha iyi eğitim görmek ve yaşam standartlarını iyileştirmek amacıyla gelen uluslararası öğrencilerin çalışma deneyimleri ışığında karşı karşıya kaldıkları koşulları ve bu koşulların yarattığı problemlerin genel çerçevesini ortaya koymaktır. Ayrıca uluslararası öğrencilerin Türkiye’de karşılaştıkları ekonomik ve sosyal diğer sorunlardan da araştırma çerçevesinde bahsedilecektir.

Ülkemizde sayısı her geçen yıl daha da artan uluslararası öğrencilerin işgücü piyasasında çoğu zaman yarı zamanlı kimi zaman da tam zamanlı işlerde çalıştıkları görülmektedir. Ancak farklı ülke, kültür, sosyal ve ekonomik koşullar altında yetişen ve ülkemize gelen nitelikli eğitim göçmeni olarak da adlandırılabilen bu sosyal grubun ekonomik etkenler başta olmak üzere farklı deneyim ve kazanım elde ettikleri çalışma hayatı ile ilgili ortak bakış açıları gelişmiştir. Dolayısıyla, bu araştırmada uluslararası öğrencilerin perspektifinden çalışma hayatı deneyimleri aktarılmaya çalışılacaktır.

Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki soruların cevapları aranmıştır.

1. Uluslararası öğrenci olarak yükseköğretim için Türkiye’yi seçme nedeniniz nedir?
2. Türkiye’deki diğer yükseköğretim kurumları içerisinde neden şu an okuduğunuz üniversiteyi seçtiniz? Diğer üniversitelerden ayrılan özellikleri nelerdir?
3. Öğrenciliğiniz sırasında çalışma nedeniniz nedir? Hangi faktörler çalışma kararı almanızda etkili oldu?
4. Çalışma hayatındaki deneyimlerinizi düşündüğünüzde çalışma koşullarınız hakkında neler söyleyebilirsiniz? Karşılaştığınız sorunlar nelerdir?
5. Eğitim, çalışma ve sosyal hayatınızı düşündüğünüzde Türkiye’deki koşullara uyumunuz hakkında neler söyleyebilirsiniz?

2. YÖNTEM

2.1. Araştırma Deseni

Bu araştırma, uluslararası öğrencilerin yükseköğretim için Türkiye'yi ve diğer yükseköğretim kurumları arasında Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi'ni tercih etme nedenleri ile işgücü piyasasına girme gerekçeleri, çalışma koşulları ve Türkiye'ye uyum gibi konular üzerine ilişkin görüşlerinin belirlenmesi amacıyla nitel yöntemde planlanmış bir çalışmadır. Karataş, nitel yöntemlerle tasarlanan bir araştırmada, ele alınan konu hakkında derinlemesine bir kavrayış ortaya koyma çabası olduğunu belirtmektedir. Ayrıca yöntemin bu yönüyle, hem araştırmacıyı bir kâşif gibi gerçekleri bulmaya yönlendirdiğini hem de araştırmaya konu olan tarafların öznel bakış açılarının daha iyi anlaşılmasını sağlayacağını vurgulamaktadır (Karataş, 2015: 63). Araştırmada nitel araştırma desenlerinden durum çalışması yöntemi kullanılmıştır. Nitel durum çalışması bir ya da daha fazla olay veya durumun, ortamın, sosyal grubun ya da diğer birbirine bağlı sistemlerin ayrıntılı incelendiği bir yöntemdir (Büyüköztürk vd., 2013: 267). Ayrıca eğitsel, politik, sosyal ve tıp gibi çok geniş alanlarda kullanılan bir tekniktir (Taghisoylu, 2020: 1161).

2.2. Araştırma Evreni ve Örnekleme

Derinlemesine mülakat tekniğinin kullanıldığı bu çalışmada farklı bölüm ve eğitim seviyelerinde olan 12 uluslararası öğrenciye ulaşılmıştır. Çalışma grubu belirlenirken amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme kullanılmıştır. Bu örnekleme yöntemi önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan bütün durumların çalışmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2021: 120).

Bu araştırma çerçevesinde ölçüt örneklemede Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesinde okuyan, farklı ülkelerden gelmiş ve çalışan ya da Türkiye'ye geldiğinden beri en az bir işte çalışmış uluslararası öğrenciler seçilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin yaşları 19 ile 31 arasında değişmekte olup, iki öğrenci yüksek lisans seviyesinde kalan on öğrenci ise lisans seviyesinde eğitimlerine devam etmektedir. Sağlık Yönetimi, Uluslararası Ticaret ve Lojistik, Fizyoterapi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri, Medya ve İletişim, İktisat, Yönetim Bilişim Sistemleri, İşletme, Elektronik ve Haberleşme Mühendisliği öğrencilerin okuduğu bölümler arasındadır. Araştırma grubunda yer alan uluslararası öğrencilere dair bilgiler Tablo1'de detaylandırılmıştır. Ancak öğrencilerin gerçek isimleri gizli tutularak, yerine UÖ (uluslararası öğrenci) kısaltması kullanılmıştır.

Tablo 1. Araştırma Grubunda Yer Alan Uluslararası Öğrencilerin Bilgileri

Sıra	Cinsiyet	Türkiye’de İkamet Ettiği Süre (Yıl/Ay)	Geldiği Ülke
UÖ1	Erkek	2 Yıl	Somali
UÖ2	Erkek	10 Ay	Orta Afrika Cumhuriyeti
UÖ3	Erkek	2 Yıl	Pakistan
UÖ4	Erkek	5 Ay	Yemen
UÖ5	Erkek	2 Yıl	Özbekistan
UÖ6	Erkek	2 Yıl	Özbekistan
UÖ7	Kadın	1,5 Ay	İran
UÖ8	Erkek	3 Yıl	Nijerya
UÖ9	Erkek	8 Yıl	Azerbaycan
UÖ10	Erkek	2 Yıl	Özbekistan
UÖ11	Erkek	3 Yıl	Azerbaycan
UÖ12	Kadın	3 Yıl	Mısır

2.3. Veri Toplama Aracı ve Süreci

Araştırmanın temelini oluşturan veriler, katılımcılar ile yapılan mülakatlardan elde edilmiştir. Nitel görüşmenin temel amacı araştırma konusuna ya da sorunsalına, çalışma grubundaki görüşülen kişilerin yaklaşımları açısından ele almak ve bu görüş ya da duyguların nasıl ve neden oluşturduklarını tespit etmektir (Gürbüz ve Şahin, 2018: 430). Bu maksatla araştırmanın yürütümü sürecinde, araştırma grubunda yer alan öğrencilere dair kişisel bilgi formu ve yarı yapılandırılmış mülakat sorularından oluşan soru listesi veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Görüşme soruları araştırmacı tarafından hazırlanmış, soruların hazırlanmasında yarı-yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan görüşme soruları araştırmacı tarafından ilgili alan yazının taranmasıyla hazırlanmıştır.

Katılımcılarla yapılan görüşmelerin süresi 45 ile 70 dakika arasında değişkenlik göstermektedir. Gerçekleştirilen mülakatlar katılımcıların farklı ders programları ve çalışma saatleri gibi etkenler ile Covid-19 Pandemi süreci dikkate alınarak “Zoom Meeting” çevrimiçi video konferans ve toplantı platformu aracılığı ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin izinleri de alınarak görüşmeler görüntülü ve sesli olarak kaydedilmiştir.

2.4. Veri Analizi

Araştırma sürecinde gerçekleştirilen görüntülü ve sesli kayıt altına alınan mülakatlar, önce transkript edilerek yazıya aktarılmıştır. Bilgisayar ortamında tekrar düzenlenen belgeler, Atlas.ti programına aktarılarak içerik analizine tabi tutulmuştur. İçerik analizinde katılımcıların mülakatta verdiği cevaplardan yola çıkarak kodlar oluşturulmuş, benzer kodlarda birleştirmeye gidilmiş ve bu kodlarla ilişkili kategoriler oluşturulduktan sonra ana kategoriye ulaşılmıştır.

Tablo 2. Araştırmaya İlişkin Verilerinin Kategorileştirilmesi

Kodlar	Kategoriler	Ana Kategori (Tema)
<ul style="list-style-type: none"> • Kaliteli Eğitim • Öğrenci vizesi prosedürlerindeki kolaylık/hız • Müslüman bir ülke olması • Türkiye'nin ekonomik ve sosyal koşulları • Güvenli bir ülke olması • Diğer ülkelerde yükseköğretimin daha pahalı olması	Türkiye'de Yükseköğretimi Tercih Etme Nedeni	Ekonomik/Finansal Etkenler
<ul style="list-style-type: none"> • Arkadaş tavsiyesi • Küçük ve güvenli bir yerleşim biriminde yer alması • Bandırma'nın coğrafi konumu • Eğitim danışmanlığı yönlendirmesi	Üniversite'yi Seçme Nedeni	
<ul style="list-style-type: none"> • Ekonomik neden • Tecrübe edinmek • Aileden maddi destek alamamak • Dil öğrenmek/pekiştirmek	Çalışma Nedeni	
<ul style="list-style-type: none"> • Yarı zamanlı çalışma • Tam zamanlı çalışma • Kayıt dışı çalışma • Uzun çalışma saatleri • Düşük ücret • Günlük kazanç • İşin zorluğu/yoğunluğu • Vasıf gerektirmeyen işler	Çalışma Koşulları	
<ul style="list-style-type: none"> • Türkçe yetkinlik • Türk öğrencilerle kaynaşma • İş bulmakta zorlanma • İletişim sorunu • Barınma/ev/yurt sorunu • Yabancı öğrenci olmak • Ekonomik nedenler • Türkiye'nin ekonomik ve sosyal koşulları	Türkiye'ye Uyum	

2.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma yalnızca bir üniversitedeki uluslararası öğrencilerle yapılmıştır. Bu durum araştırma sonuçlarından genelleyci bir çıkarım yapmayı sınırlamaktadır. Ayrıca araştırmacı tarafından tespit edilen bir diğer önemli kısıtlılık öğrencilerin dil seviyesi/becerisindeki yetersizliktir. Bu sebeple bazı mülakatlar katılımcıların Türkçe dili kısıtlılığı nedeniyle İngilizce yapılmıştır. Bu durum öğrencilerin anlama ve kavrama becerilerine göre mülakat sürecinde sorularda çeviriden kaynaklı ancak sorularda anlam farklılaşması yaratmayacak minör revizyonlara gidilmesine de sebep olmuştur.

2.6. Araştırmanın Etik İzni

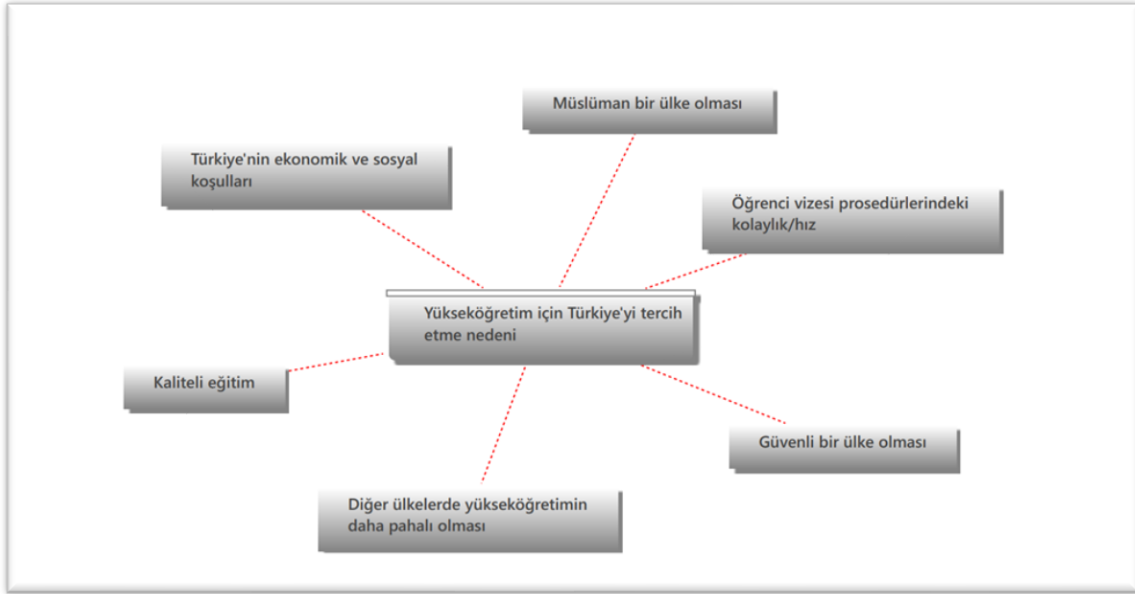
Bu araştırmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” içeriğinde belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümünde yer alan ve “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” olarak belirtilen hiçbir eylem gerçekleştirilmemiştir. Çalışma, Bandırma Onyedil Eylül Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu’nun 2021-9 numaralı etik kurul izni ile gerçekleştirilmiştir.

3. BULGULAR

Araştırmada elde edilen veriler neticesinde öğrencilerin eğitim için Türkiye’yi tercih etmeleri, üniversiteyi (ve bulunduğu yerleşim birimini) tercih etmeleri, çalışma hayatına katılmaları, çalışma koşulları ve Türkiye’ye uyumları ile ilgili en büyük belirleyicinin ekonomik/finansal etkenler olduğu ortaya çıkmaktadır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin yükseköğretim için Türkiye’yi tercih etme nedenlerini arasında ilk olarak *ekonomik nedenler* ve ikinci sırada ise *güvenli bir ülke* olduğu vurgusu göze çarpmaktadır. Türkiye’de yükseköğretimin Avrupa ve Amerika’ya göre daha ucuz olduğunu vurgulayan öğrenciler *ekonomik ve sosyal yönden* kendi ülkelerinden daha iyi durumda gördükleri Türkiye’yi tercih etmede Türk üniversitelerinin *kaliteli eğitim* sunduğuna ilişkin görüşlerinin de etkili olduğu görülmektedir. Çalışma grubu içerisinde Türkiye’nin *Müslüman bir ülke olması* da öğrencilerin ülkeyi tercih nedenleri arasında üst sıralardadır. Dini vazifelerini rahatça yerine getirmek ya da kılık kıyafeti nedeniyle ayrımcılığa uğramamak, ülkeyi tercih etme noktasında öğrencilerin dile getirdiği önemli etkenler arasındadır. Ayrıca Türkiye’deki üniversitelerin diğer ülkelerdeki yükseköğretim kurumlarından farklı olarak kabul alma, öğrenci vizesi evrakları, kayıt vb. *süreçlerde hızlı olması ve işlemlerde kolaylıklar* sağlaması öğrencilerin üniversite tercihlerini olumlu etkilediği gözlemlenmiştir. Özellikle daha önce Türkiye’de okumuş ya da halen okumakta olan akraba, arkadaş veya tanıdıkların kişisel deneyimlerinin aday öğrenciler için önemli bilgi kaynağı olduğu görülmüştür. Araştırmaya katılan öğrencilerden UÖ6 ekonomik olarak Türkiye’nin üniversite eğitimi için daha uygun olduğunu dile getirirken, UÖ2 de, 15 yaşından beri Türkiye’ye gelmek istediğini, kendi ülkesinde de Türkiye’nin çok sevilen ve tercih edilen bir ülke olduğundan bahsetmiştir. Türki Cumhuriyetlerden gelen UÖ10 ve UÖ11 ise, Türkiye’nin kardeş ülke olduğunu; dil, eğitim ve ekonomik şartların daha iyi olduğunu düşündüklerinden Türkiye’ye geldiklerini belirtmişlerdir. Öğrenci UÖ1 de, eğitimin iyi ve kaliteli olduğunu duyduğunu ve Avrupa kalitesinde eğitim almak için Türkiye’yi tercih ettiğini dile getirmiştir. Öğrenci UÖ12 ise, Müslüman bir ülkede ibadetini rahatça yapabilmek ve ırkçılık ya da ayrımcılık yaşamamak için Türkiye’yi tercih ettiğini ifade etmiştir.

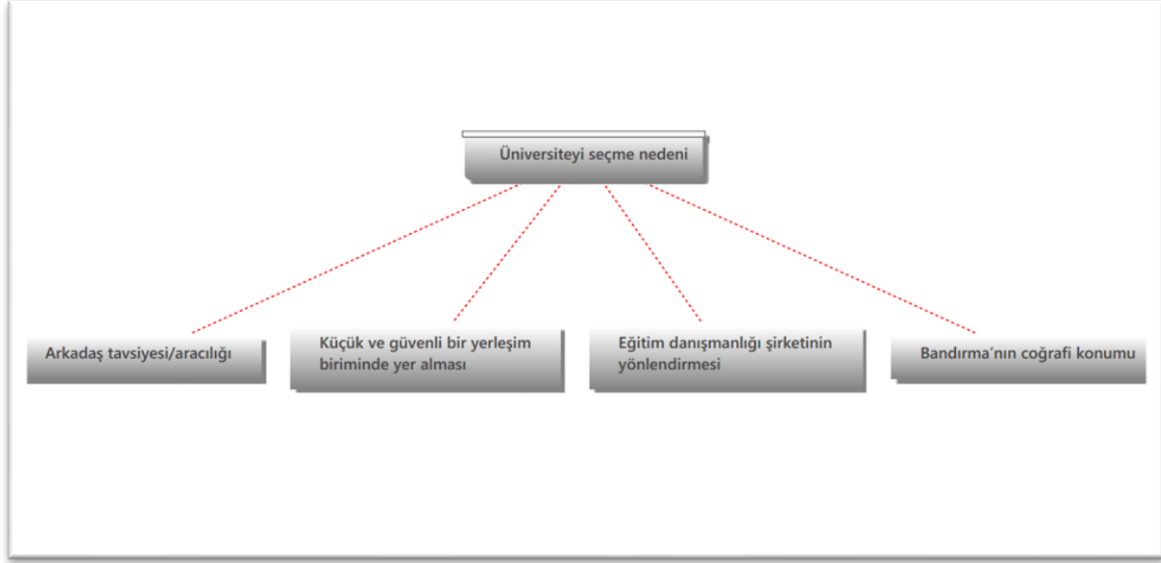
Şekil 1. Uluslararası Öğrencilerin Yükseköğretimde Türkiye'yi Tercih Etme Nedenleri

Öğrencilerin sadece Türkiye için değil şu an okudukları Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi için de tercih nedenleri arasında kişisel network önemli bir yer tutmaktadır. Zira çalışma grubuna katılan öğrencilerin hemen hemen hepsi okulu daha önceden bildiğini ve burada okuyan bir tanıdığı olduğunu belirtmiştir. Üniversiteden eğitim ve sosyal imkânlar yönünden memnun olan mevcut uluslararası öğrencilerin olumlu dönütleri, aday öğrencilerin kararlarında etkili olmaktadır. Bu nedenle yükseköğretimde üniversite tercihleri içinde *arkadaş tavsiyesi ya da aracılığı* ile sürece yönelik başvuruda bulunmak ilk sırada yer alan etkili nedenler arasındadır. Ayrıca geldikleri ülkelerde öğrencilere üniversite hakkında bilgi veren ve başvuru süreçlerine öncülük eden eğitim danışmanlık şirketlerinin varlığı da tercihler üzerinde belirleyici olduğu araştırmaya katılan öğrencilerce vurgulanmıştır.

Bunun yanı sıra Bandırma'nın *küçük ve güvenli bir yerleşim yeri* olması algısı öğrencilerin üniversite tercihlerinde önemli bir kıstas olarak göze çarpmaktadır. Diğer ülkelerdeki yükseköğretim yerine Türkiye'yi tercih etmelerinde ekonomik ya da finansal uygunluk gibi değerlendirmeleri öne çıkan öğrencilerin, üniversite ve yerleşim yeri tercihlerinde de bu değerlendirmeler ön plana çıkmaktadır. Zira mülakata katılan öğrenciler aileden gelecek sınırlı finansal destek ve zaman zaman çalışarak elde ettikleri kendi birikimleriyle öğrencilik hayatlarını sürdürmek durumunda olduklarını, büyük şehirlerde yaşamın getireceği ekonomik ve sosyal zorluklar yerine küçük yerleşim birimlerindeki samimiyet ve güvenliği tercih ettiklerini belirtmiştir. Konut kiralaları, ulaşım masrafları, gıda ve sosyal harcamalar gibi gider kalemleri için büyük şehirlerde daha fazla bütçe ayırma gerekliliği öğrencilerin öğrenim gördüğü üniversite ve yerleşim yeri seçim kıstaslarında oldukça etkili olduğu görülmüştür.

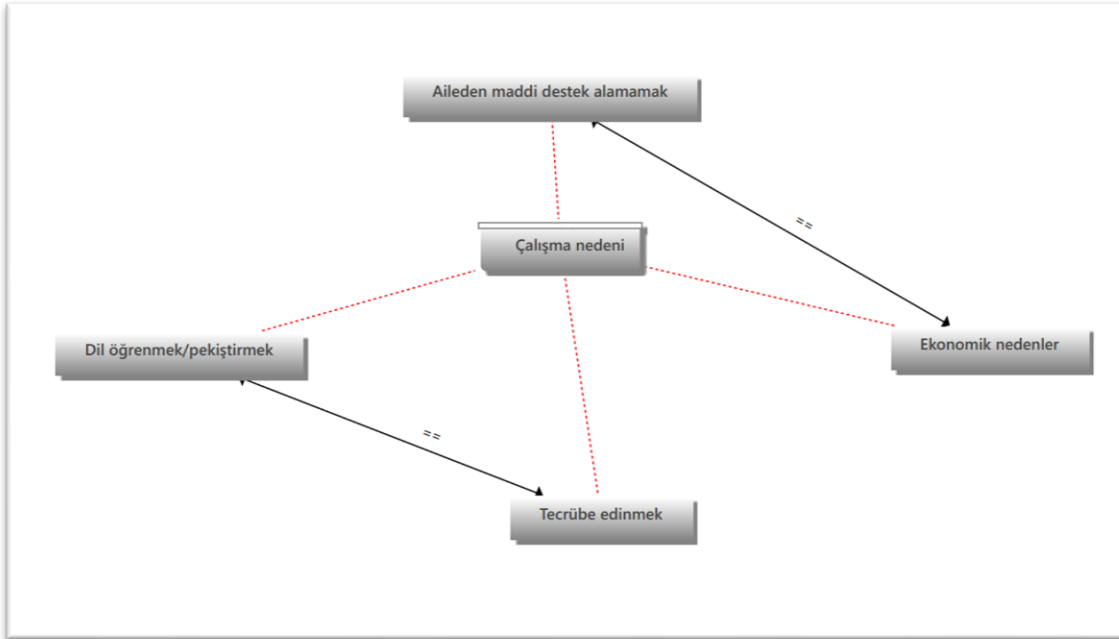
Şekil 2. Uluslararası Öğrencilerin Okudukları Üniversiteyi Seçme Nedenleri

Araştırma süresince eğitimi devam ederken çalışma hayatına katılan uluslararası öğrencilerin çalışma nedenine dair en önemli etkenin ekonomik yetersizlikler ya da maddi zorluklar olduğu tespit edilmiştir. Yurtdışından yabancı öğrenci kabulüne ilişkin esaslar çerçevesinde “*Üniversitelerce belirlenecek şart ve esaslara, yurt dışından gelecek öğrencilerin maddi imkânlarının ülkemizde yükseköğretimlerini sürdürmeye imkân sağlamasını temin etmek amacıyla maddi bir güvence miktarının eklenmesi*” yükseköğretim kurumunun belirlediği bir kıstastır (YÖK, 2012). Ancak ülkedeki ekonomik koşullar zaman içerisinde bazı öğrencileri maddi zorluklarla karşı karşıya getirmektedir. Öğrenciler her ne kadar kendi ülkelerine göre daha iyi ekonomik ve sosyal koşulların olduğu bir ülkeyi tercih etmiş olsalar da, zamanla karşı karşıya kaldıkları ekonomik sorunlar çalışma hayatını deneyimlemelerinin en önemli sebebi olmuştur. Ailelerinden yeterli maddi destek görememek ya da gelen paranın, ülke ekonomisi içerisinde artan tüketim malları fiyatları açısından eskiye göre daha yetersiz hale gelmesine rağmen ailenin daha fazlasını karşılayamaması durumunun, öğrencileri çalışmaya mecbur bıraktığı görülmüştür. Bu durumdan oldukça şikâyetçi olduğu gözlenen özellikle Afrika ve Orta Doğu ülkelerinden gelen araştırma grubu katılımcıları, ülkeye eğitim için geldiklerine vurgu yaparak çalışmaya mecbur kaldıklarının altını çizmiştir. Kendi ülkelerinde de mevcut ekonomik zorluklar nedeniyle çalışma hayatı içerisinde bulunan Azerbaycan ve Özbekistan gibi Türki Cumhuriyetlerden gelen araştırma grubu katılımcıları ise Türkiye’de öğrencilik sürecinde çalışmalarının kabul edilebilir olduğunu düşündükleri gözlenmiştir. Çalışma deneyimlerini dil becerilerini geliştirme ve tecrübe edinmek olarak da algılayan katılımcılar, bu süreci eğitimleri sona erdikten sonra iş bulmak ve çalışma vizesi başvurusu yapmak için fırsat olarak da gördüklerini beyan etmişlerdir. Ancak Afrika ülkelerinden gelen öğrencilerin daha farklı bir bakış açısına sahip oldukları tespit edilmiştir. Araştırma sürecinde

Türkiye'ye yerleşmek ya da Türkiye'de çalışmak gibi bir düşüncelerinin olmadığını dile getiren bu öğrenciler çalışma hayatına girmelerini mevcut ekonomik sorunları için geçici bir çözüm olarak gördükleri üzerine vurgu yapmışlardır. Lisansüstü eğitimlerini ya da çalışma hayatı deneyimlerini başka bir ülkede elde etmek isteyen bu öğrenciler, kendilerini yeterli ve donanımlı hissettiklerinde kendi ülkelerine dönmeyi ve orada hizmet etmek istediklerini belirtmişlerdir. Konuyla ilgili öğrenci UÖ4, Türkiye'nin kendi ülkesinden ekonomik olarak daha iyi koşullarda olduğu için buraya geldiğini, ülkesinde eğitimin çok pahalı olduğunu, Türkiye'de ise eğitimin hem uygun hem de iyi olduğunu belirtmiştir. Öğrenci düşüncelerini *"iyi eğitim alıp, kendimi geliştirirsem ülkeme dönerim. Ülkemden başka ülkelere okumaya gidenler, iyi mesleklerde çalışıyor ve dönmüyor. Ama ülkem bu insanlara ihtiyacı var. O yüzden ben kendimi geliştirip, iyi bir yere gelip ülkemde çalışmak ve kendi insanlarıma yardım etmek isterim"* şeklinde belirtmiştir. Öğrenci UÖ5 benzer bir yaklaşımla, *"Geçici olduğumu biliyorum. Eğitim için geldim. Burası Türkiye. Kendi ülkemde çalışmalıyım. Hocam bu ülke Türkiye. Benim kendi ülkem var. Orada çalışmalıyım. Burada da Türkler çalışmalı. Öyle düşünüyorum."*, UÖ9 ise, *"Eğitimim bitince ülkeme dönüp orada çalışmak isterim. Eskiden ailemi getirip kalmayı düşünüyordum ama şimdi Türkiye'de de hayat pahalı."* şeklinde düşüncelerini dile getirmiştir.

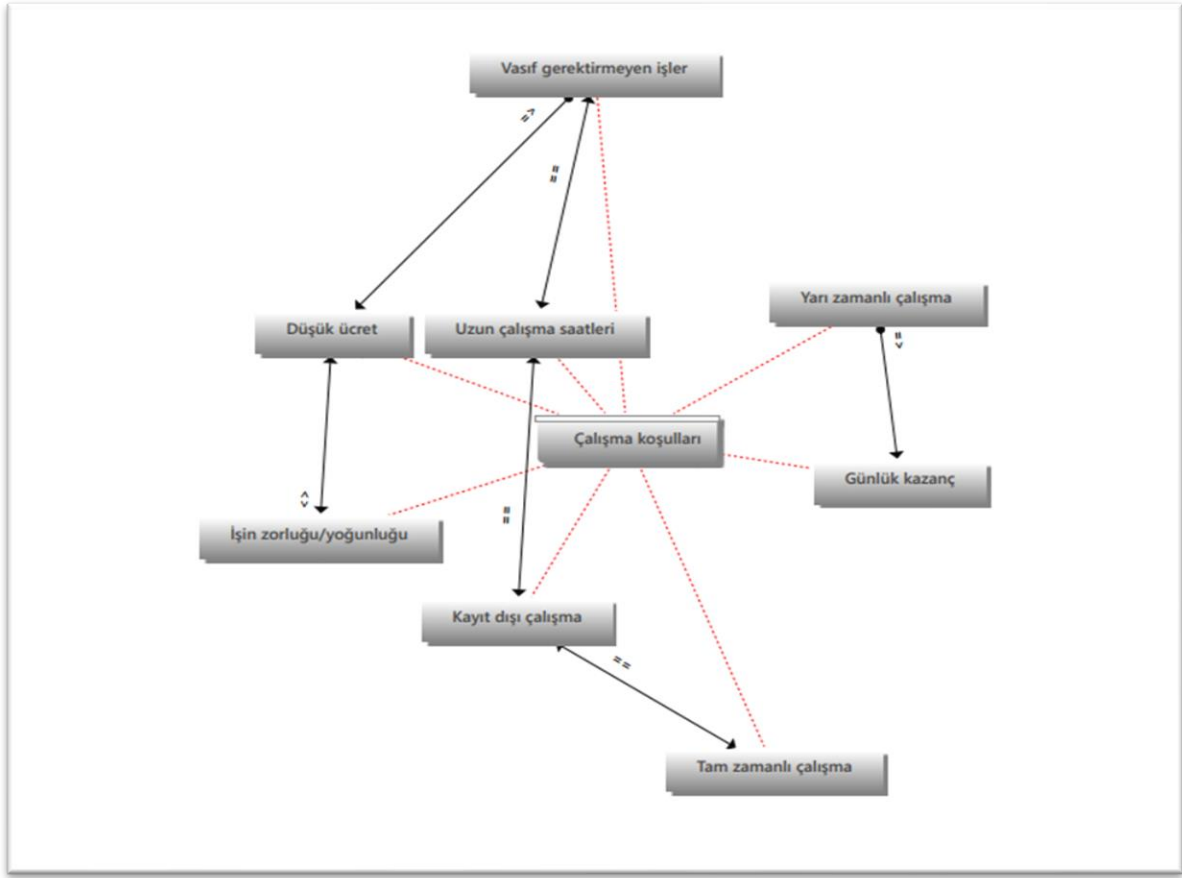
Şekil 3: Uluslararası Öğrencilerin Çalışma Nedenleri

Araştırmaya katılan öğrencilerin geldikleri ülke, sosyal hayat ve kültürleri farklılık göstermektedir. Ancak çalışma hayatına ilişkin yaşadıkları olaylar ve algılar farklı olsa da, çalışma koşullarına ilişkin tecrübelerinde ortak durum ve sorunlar göze çarpmaktadır. Öğrencilerin en çok üzerinde durduğu ortak sorun ise *uzun saatler* çalışmalarına rağmen kazandıkları ücretlerin çok düşük olmasıdır. İşle ilgili eğitimin gerekmediği, her bireyin, her hangi bir *vasıf gerektirmeden* yapabileceği kimi zaman 12 saate varan çalışma süreleri sonucunda *düşük ücretler* kazanan bu öğrenciler, yaptıkları

işin zorluğu ya da yoğunluğunun da ücreti etkilemediğini vurgulamışlardır. Ekonomik ihtiyaç ve gerekliliklerine göre dönemsel olarak *tam zamanlı* da çalışan öğrenciler, *kayıt dışı* çalıştıklarının farkında olup, bazı işlerde işverenlerin özellikle yabancı öğrenci çalıştırarak bu durumu çıkarlarına kullandıklarını dile getirmiştir. Şekil 4’te de gösterildiği üzere çalışma koşullarını belirleyen birçok durum bulunmaktadır. Bazı durumlar ise kendi içlerinde birbiri ile bağlantılıdır. Örneğin vasıf gerektirmeyen işlerin sonucunda (= >) öğrenciler düşük ücretler elde etmektedir. Benzer bir durum yarı zamanlı işler için de geçerlidir. Öğrenciler gün içinde çalıştıkları birkaç saatlik yarı zamanlı işlerde ücretlerini günlük almaktadırlar. Bunun yanı sıra ücretlerin işin zorluğu ya da yoğunluğu üzerinde (< >) bir etkisi bulunmayıp, öğrenci her koşulda düşük ücret elde etmektedir. Araştırma grubu içerisinde bu konuyla ilgili tek istisna İngilizce bilgi ve yeterliliklerinden dolayı yarı zamanlı İngilizce dersi veren öğrencilerdir. Araştırma grubu içerisindeki UÖ3, UÖ7, UÖ8 ve UÖ12 öğrencilikleri dışında özel İngilizce dersleri vererek harçlıklarını çıkardıklarını belirtmişlerdir. Bu öğrencilerden ikisi daha önce Türkiye’de tanıdıkları olduğunu ve bu vesileyle İngilizce dersi işini bulduklarının altını çizmiştir. Diğer iki öğrenci ise, ülkeye ilk geldiklerinde hizmet sektörü içerisinde günlük işler bulduklarını ancak işlerin hem çalışma koşulları ve ücret hem de eğitim süreçlerini sekteye uğratması gibi olumsuzluklar yaratması nedeniyle devam etmediklerini bildirmiştir. Daha sonra okuldaki arkadaşları aracılığıyla İngilizce dersi işini bulduklarını, bu işi severek yaptıklarını, ücret ve çalışma koşullarından da memnun olduklarını dile getirmiştir. Öğrencilerin işle ilgili görev tanımları içerisinde genel olarak İngilizce konuşma pratiği ya da öğrencilere İngilizce derslerinde yardımcı olmak yer almaktadır. Geldikleri ülkelerde küçük yaşlardan itibaren İngilizce eğitim görmüş ya da ülkenin resmi dilinin İngilizce olması sebebiyle dile hâkim olan bu öğrencilerin, hizmet sektörü içerisinde tam zamanlı ya da yarı zamanlı işlerde çalışan öğrencilere göre çalışma şartları ve kazandıkları ücretlerden memnun oldukları görülmüştür. Bu duruma ilaveten bu öğrencilerin çalışma ortamı, ücret, sosyal uyum, derslere katılım ve okul başarı düzeylerinin yüksek olduğu tespit edilmiştir. Öğrenciler, işlerinin sağladığı boş zaman neticesinde hem derslerine hem de kendilerine yeteri kadar vakit ayırabildiklerinin altını çizmiştir. İngilizce dersi veren öğrencilerden UÖ3 ve UÖ8, yaptıkları işten çok keyif aldıklarını, İngilizce öğretmeyi çok sevdiğini ve bu sayede çok fazla insan tanıyıp, iyi bir çevre edindiklerini ifade etmiştir. UÖ12 ise, Ortaokul-lise seviyesindeki öğrencilere evlerinde İngilizce ödevlerine yardım ettiğini, İngilizce kitap okuma, video izleme gibi etkinlikler yaptırdığını ve işinden memnun olduğunu dile getirmiştir. “*Öğretmenlik yaparken aileden biri gibi davranılıyor. Diğer çalıştığım yerlerdeki gibi değil. Öğretmenlik dışında diğer işlerde çalışma süreleri çok uzun ve kazanç çok azdı. İşler ayakta ve yorucuydu. Sosyalleşmek ya da dinlenmek için yeterli zamanım kalmıyordu.*” İngilizce dersi veren diğer öğrenci UÖ7 de, “*Servis işleri bulmak daha kolay olabilir. Ama koşulları iyi olan işleri bulmak zor. Öğretmenlik işini arkadaşlarım aracılığı ile buldum.*” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Şekil 4. Uluslararası Öğrencilerin Çalışma Koşulları

Ancak hizmet sektörü içinde özellikle vasıf gerektirmeyen işlerin, uzun çalışma saatleri, tam zamanlı çalışma ve kayıt dışı istihdamla ilişkili (= =) olduğu görülmektedir. Tam zamanlı çalışan öğrenciler bu durumun yaz aylarında ve okulun tatil olduğu dönemlerde gerçekleştiğini belirtmiştir. Öğrenciler, Bandırma ve çevresindeki yazlık bölgelerde çalışabildikleri gibi yaz sezonunu güneyde çalışarak geçiren öğrenciler de mevcuttur. Bu öğrenciler 12-15 saat çalışma süresi, günlük 100 TL kazanç ve ağır fiziksel koşullardan bahsetmiştir. Öğrencilere neden bu şartları kabul ettikleri sorulduğunda ise mecbur kaldıklarını, ihtiyaçlarını giderdikten sonra mümkün olan en kısa zamanda bu işlerden ayrıldıklarını dile getirmişlerdir. Ancak bu süreç içerisinde iki öğrenci ay sonunda işverene işten ayrılacaklarını bildirdiklerini ve ay sonu geldiğinde işverenin birtakım kesintiler ya da ödemeler öne sürerek ücretlerini tam ödemediğinden bahsetmiştir. Bu durumdan kendilerine gelecek tecrübelerle dair çıkarımda bulunan öğrenciler, bir sonraki sefer maaşlarını alıp ondan sonra işverene işi bırakacaklarını söylemeyi planladıklarını ifade etmiştir. Bazı öğrenciler ise, dönemselsel olarak ekonomik ihtiyaçları doğrultusunda eğitimleri devam ederken de çalışmak durumunda kaldıklarını ifade etmiştir. Özellikle Türkiye Cumhuriyetlerinden gelen öğrenciler dil becerileri, sosyal uyumları ve çalışma istekleri ile Türk işverenler tarafından talep görmektedir. Okul dışındaki saatler de çay ocakları, kafeterya, lokanta, fırın

gibi hizmet sektörüne ait işyerlerinde çalışan öğrencilerin, işverenlerinin kendilerine yaklaşımı ve güvenlerinden de memnun oldukları gözlenmiştir. Ders günleri, sınav haftası ya da özel durumlarında rahatlıkla izin alabildiklerini belirten bu öğrencilerin, çalıştıkları yerlerde kendi ülkelerinden olan diğer çalışanlar tarafından da gözetildiği tespit edilmiştir. Bu konuda öğrencilerle yapılan görüşmeler neticesinde özellikle hizmet sektöründe ağır işlerde çalışan öğrencilerin “*çalışma koşullarının kötü ya da olumsuz olduğunu bildikleri, Türk öğrencilerin bu işlerde çalışmayacağı ve bu sebeple kendilerinin tercih edildiğinin farkında oldukları*” gözlenmiştir.

Öğrencilerden UÖ8 ve UÖ4’ün kısa süren çalışma hayatlarıyla ilgili deneyimleri kayıt dışı sektörün kısa bir özeti gibidir. Arkadaşları sayesinde İngilizce dersi vermeye başlayan öğrenci UÖ8 hem yaşam hem de çalışma standartlarını değiştirebildiğini dile getirmiştir.

“Dil bilmiyorsan iş bulmak zor. Fabrikada çalışmak çok zordu. Köle gibi çalışıyorduk. 12 saat çalışıyordum. Ay sonunda 1.800 lira kazandım. 2 ay sonunda bıraktım. Üstelik bırakacağımı söylediğimde patron paramın tamamını ödemedi. Bu yüzden çevremdeki çalışan yabancılardan duyduğum önce maaşı alıp sonra bırakmak. Fabrikada Türkçe bilmek de dezavantaj. Türkçe anladıkça daha fazla iş veriyorlardı. Daha çok çalışmanı istiyorlardı.- UÖ8”

“Yabancı olduğum için çalıştığım işin ustası bile olsam bana daha fazla para vermeyeceklerini biliyorum. Türkiye çok pahalı. Ailemin gönderdiği para hemen bitiyordu. Bu yüzden teklif edilen parayı kabul ettim. Bana kalacak yer verdi. Ama benim için kötüydü. En başta iyi sandım hem çalışıp hem kalabileceğim bir yer bulmuştum. Ama Türkler çalışıp eve gidiyordu. Gece vardiyası yapmak istemediklerinde gidiyorlardı. Ama ben orada kaldığım için gelip bana gece vardiyası yapacaksın diyordu. Ben de mecburen kabul ediyordum. 2500 TL’ye anlaşmıştık. Önce 500 aldım sonra 1.200 aldım. Ay sonu gelince ayrılmak istedim ama geri kalan paramı vermedi. Sessizce kabul ettim ne yapabiliyordum ki. Hayatın derslerinden biri olarak gördüm.-UÖ4”

Genel olarak araştırmacı tarafından gözlemlenen en önemli hususun, öğrencilerin hemen hemen hepsinin Türkiye’deki yasal çalışma şartları veya istihdam koşulları ile ilgili hiçbir bilgisi olmaması ya da yanlış bilgiye sahip olmasıdır. Oysaki 2016 yılında çıkarılan 6735 sayılı Uluslararası İş Gücü Kanunu’nun 19. Maddesiyle yabancı öğrencilerin Türkiye’deki çalışma şartları ve istihdam koşulları düzenlenmiştir (Resmi Gazete, 2016). Kanun’un ilgili maddesine göre;

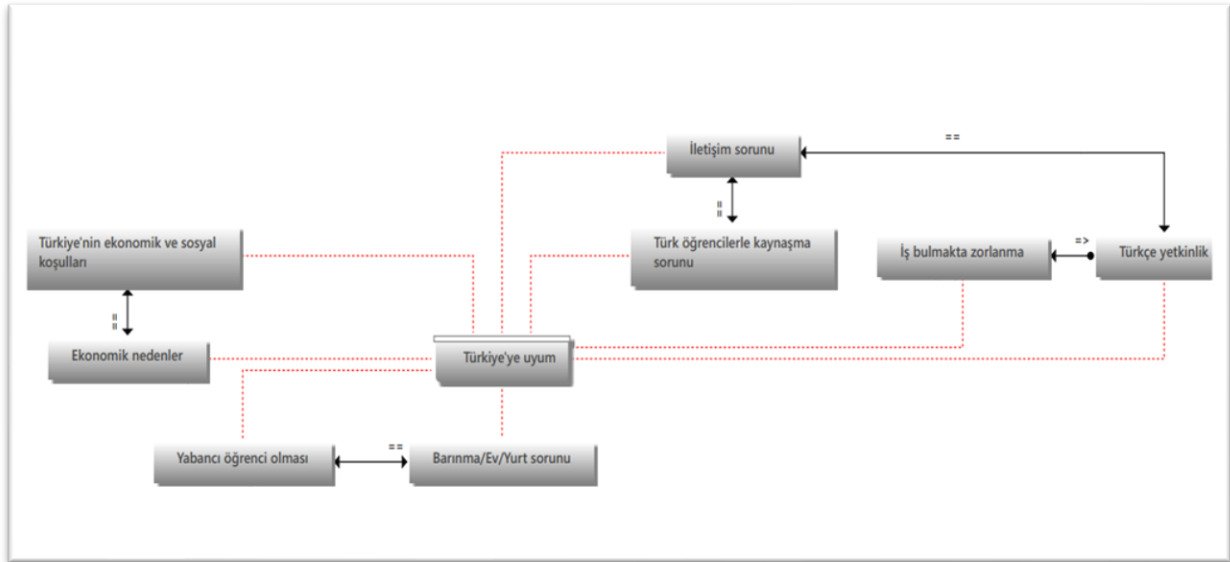
“Türkiye’de bir yükseköğretim kurumunda örgün öğretim programlarına kayıtlı yabancı öğrenciler, çalışma izni almak kaydıyla çalışabilirler. Yabancı öğrencilerden ön lisans ve lisans düzeyinde öğrenim görmekte olanlar, öğrenimlerinin ilk yılının tamamlanmasından sonra çalışma iznine başvurabilir ve

22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu uyarınca kısmi süreli çalışabilirler. Örgün öğretim programlarına kayıtlı lisansüstü öğrenciler için bu sınırlamalar uygulanmaz. Yabancı öğrencilere verilen çalışma izinleri, geçerli öğrenci ikamet iznini ve bu ikamet izninin sağladığı hakları sona erdirmez. Yabancı öğrencilerin çalışmasına ilişkin usul ve esaslar Göç Politikaları Kurulunca belirlenen esaslar dikkate alınmak suretiyle, İçişleri Bakanlığının görüşü alınarak Bakanlıkça belirlenir. Türkiye’de yükseköğrenimini tamamlayan yabancının mezuniyet tarihinden itibaren bir yıl içinde çalışma izni başvurusu yapması hâlinde, başvuru Uluslararası İşgücü Politikası Danışma Kurulunca belirlenen esaslar doğrultusunda değerlendirilir. (6735 Sayılı K, m/19)”

Kanun uluslararası öğrencilerin, öğrenimlerinin ilk yılını doldurduktan sonra çalışma izniyle kısmi süreli olarak çalışabileceklerini belirtmektedir. Bu durum öğrencileri psikolojik açıdan da rahatlatacak, sosyal uyumlarını artıracak aynı zamanda işverenleri keyfi ve usulsüz uygulamalardan kaçındıracaktır. Çünkü özellikle tam zamanlı çalışan ya da geçmişte çalışmış öğrencilerin hepsi izinsiz çalışmaktan duydukları rahatsızlığı dile getirmiş, sürekli korku ve baskı altında hissettiklerinin de altını çizmiştir. Ancak öğrencilerin gerek prosedürel süreçlerin uzun sürebileceği kaygısı gerekse konuyla ilgili bilgi sahibi olmamaları neticesinde çalışma izniyle ilgili hiçbir girişim ya da araştırma içinde olmadıkları gözlenmiştir.

Şekil 5: Uluslararası Öğrencilerin Türkiye’ye Uyumunu Geciktiren Etkenler

Uluslararası öğrencilerin Türkiye’ye uyumunu etkileyen en önemli belirleyici, yine öğrencilerin sıklıkla vurguladığı ekonomik nedenlerdir. Maddi zorluklar sebebiyle çalışmak zorunda kalan öğrenciler derslere katılamamakta, sınıf arkadaşları ve öğretim üyeleri ile iletişim içinde bulunamamaktadır. Araştırma grubuna dâhil olan öğrencilerin hiçbiri kendi ülkesindeki ya da Türkiye’deki bir kurumdan

burs almadığını ifade etmiştir. Ailelerinin gönderdiği harçlıklarla Türkiye'deki eğitimlerini sürdüren öğrenciler Türkiye'de giderek ağırlaşan ekonomik koşullara uyum sağlayabilmek için çalışmak zorunda kalabilmektedir. Öğrencilerin hemen hemen hepsi bu koşullar altında para harcamamak için sosyal etkileşimden kaçındıklarını, okul ve çalışma dışında tüm zamanlarını kaldıkları ev ya da yurttan geçirdiklerini belirtmiştir. İlaveten öğrenciler, ekonomik durumlarının uygun olması halinde çalışmayı istemediklerini, sadece eğitimlerine odaklanmak istediklerini de ifade etmiştir.

Öğrencilerin ülkeye uyum sağlamasını geciktiren diğer unsurlar iletişimle ilgili sorunlardır. Türkçe anlama ve konuşma yeterliliği, iletişim kurma ve Türk öğrencilerle kaynaşma durumlarının birbirleri ile bütünüyle ilişkili (= =) olduğu tespit edilmiştir. Dil becerileri sebebiyle sınıf arkadaşlarıyla olan ilişkilerinde iletişim sorunu yaşayan öğrenciler sadece kendi ülkelerinden gelen öğrencilerle zaman geçirdiklerini dile getirmiştir. Öğrencilerin sadece günlük sosyal iletişimde değil, derslerde de akademik anlamda Türkçe anlamakta ve yazmakta sorun yaşadığı gözlenmiştir. Türkiye Cumhuriyetlerinden gelen öğrenciler dil yeterlilikleri sebebiyle hem daha kolay iş bulabilmekte, hem dersleri takip edebilmekte, hem de sosyal olarak iletişim sorunu yaşamamaktadır. Özellikle Türkçe yeterliliğinin yani Türkçe anlama ve konuşabilme becerisinin iş bulma üzerinde doğrudan etkisi olduğu gözlenmiştir. Uluslararası öğrenciler Türkçe yetkinlikleri sonucunda (= >) daha kolay iş bulabilmektedir. Ancak Orta Doğu ve Afrika ülkelerinden gelen öğrencilerin dil becerileri, bu öğrenciler için zorlukları da beraberinde getirmektedir. İngilizce yeterliliği yüksek olan öğrencilerin hem iş bulmak hem de iletişim kurmak konusunda daha şanslı olduğu gözlenmiştir. Ayrıca kendi içlerinde bir network kuran İngilizce yeterliliği olan bu öğrenciler, sosyal etkileşimden iş bulmaya kadar pek çok konuyu bu iletişim ağı üzerinden çözebilmektedirler. Fakat burada başka bir sorunun ortaya çıktığı gözlenmiştir. Zira mülakatlarının da İngilizce gerçekleştiği bu öğrencilerin hem çalışma hayatında hem de sosyal hayatlarında iletişimlerini İngilizce kurmaları, Türkçe dil gelişimlerini olumsuz etkilediği görülmektedir. Lakin araştırma grubunda İngilizce ve Türkçe yani her iki dil konusunda da yetersiz olan öğrenciler tespit edilmiştir. Bu öğrenciler dersleri takip etmekte zorlandıklarını, dil yetersizlikleri sebebiyle sınıf arkadaşları tarafından dışlandıklarını ve de iş bulamadıklarını dile getirmiştir. Ekonomik ve sosyal sorunlarla bunalan bu öğrenciler yalnızlık, korku ve bilinmezliklerle karşı karşıya olduklarını vurgulamıştır.

Tüm bu etkenlerden bağımsız olarak hemen hemen her öğrencinin ülkeye ilk geldiğinde yurt ya da ev bulma sorunu ile karşı karşıya kaldığı tespit edilmiştir. Devlet yurtlarında yer bulamayan öğrenciler, aylık ödemeleri oldukça yüksek olan özel yurtlara yerleşmek ya da ev tutmak zorunda kalmaktadır. Hem özel yurt fiyatları hem de ev kiralama yüksek olması, öğrencileri daha kalabalık sayılarda aynı ortamda yaşamaya itmektir. Ancak öğrencilere yabancı oldukları için ev kiralanmaması ya da olduğundan yüksek fiyatlar talep edilmesi, öğrencilerin daha ülkeye gelir gelmez karşılaştıkları önemli bir sorun olarak dikkat çekmektedir. Konu özelinde öğrencilerin yardım alabilecekleri bir mekanizma ya da merkezin olmamasından dolayı, öğrenciler üniversiteye kendilerinden önce gelen

yurttaşlarından ya da sosyal medya mecralarında yardım aramaktadır. Bu durumun öğrencilerin Türkiye’deki yaşamlarına ilişkin yaklaşımlarına daha başlarken olumsuz etki ettiği ve uyum süreçlerini uzattığı gözlenmiştir. Türkiye’ye uyumda zorlanma konusunda, deneyim ve tutumlar dikkate alındığında en anlamlı farklılık Afrika ülkelerinden gelen öğrenciler özelinde tespit edilmiştir.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Dünya’da uluslararası öğrenciler üzerine yapılan birçok araştırmanın, öğrencilerin temel sorunları olan akademik başarı, dil, sosyal uyum, güvenlik, ekonomik yetersizlikler, sağlık, iş imkânları gibi konular özelinde incelendiği görülmektedir. Türkiye’de yapılan birçok çalışmanın da benzer şekilde öğrencilerin ekonomik sorunları, dil becerileri, akademik ve sosyal uyumları üzerine yoğunlaştığı gözlenmiştir. Ancak bu sorunların en dikkat çekicilerinden biri olan ve sosyal uyum, akademik başarı gibi durumlar üzerinde doğrudan etkisi olan ekonomik sorunlar ve bu sorunların çözüm yolları üzerine yeteri kadar çalışma yapılmadığı gözlemlenmiştir. Aslında uluslararası öğrencilerin işgücü piyasasındaki varlığı uzun yıllardır bilinmektedir. Türkiye’de çalıştırılan işçilerin sigortalanması kanuni bir zorunluluktur. Ancak uluslararası öğrencilerin kayıt dışı çalışması, işverenler açısından da daha düşük maliyet olarak algılanmaktadır. Dolayısıyla bu durumu kendi çıkarlarına kullanan işverenlerin, öğrencilerin yabancı olması, çalışma izinlerinin olmaması ya da dil yüzünden kendilerini yeteri kadar ifade edememeleri gibi sebeplerle düşük ücret verme, uzun saatler çalıştırma, kolayca işten çıkarma, baskıcı ya da zorlayıcı davranışlarda bulunma gibi haksız uygulamaları söz konusu olabilmektedir. Bu sebeple kayıt dışı çalışmanın önüne geçilmesi ve bu şekilde çalışan öğrencilerin çalışmalarının yasal hale getirilmesi için 6735 Sayılı Kanun’da sözü geçen mevzuat hükümlerinin öğrencilere aktarılması ve konuyla ilgili bilgi sahibi olmaları sağlanması gerekmektedir. Konuya dair mücadele ve uygulamaların sadece devletin idari organlarına bırakılmaması, üniversitelerin, araştırma merkezlerinin ve STK’ların farkındalık çalışmalarıyla uluslararası öğrencileri, kayıt dışı istihdamın yarattığı risk ve eşitsizliklerden korunmasını bir politika olarak hayata geçirmesi gerektiği düşünülmektedir. Ayrıca Türkiye’nin diğer uluslararası öğrenci yoğunluğu bulunan ülkelerde olduğu gibi uluslararası öğrencilere yönelik yarı zamanlı çalışma koşullarını yeniden düzenlemesi hem öğrencilerin işgücü piyasasındaki dezavantajını ortan kaldıracak hem de yetkinlikleri doğrultusunda farklı alanlarda onlardan istifade edilmesine imkân verecektir. Birçok ülkede öğrenci vizesi çalışma izni yerine de geçmekte ve yasalar çerçevesinde belirlenen sürelerde öğrencilerin kısmi süreli çalışmasına kanunen izin verilmektedir. Örneğin Türkiye’ye getirileri açısından önemli bir sektör olan turizmde, öğrencilerin kayıt dışı olarak hizmet sektöründe çalışması yerine bu öğrencilerin dil becerilerinden faydalanılmasıyla, turist sayısı ve verilen hizmet kalitesinin artması yönünde sektöre katkı sağlanması mümkündür.

Çalışmanın genel çıktıları ortaya koyulduğunda uluslararası öğrencilerin Türkiye’yi ve okudukları üniversiteyi bilinçli olarak tercih ettikleri görülmektedir. Kayıt ve ikamet izni süreçlerinde sorun yaşamadıklarını belirten bu öğrenciler, özellikle Türkiye’de prosedürel süreçlerin diğer ülkelerle kıyaslandığında daha hızlı işlediğini dile getirmiştir. Öğrenciler gerek kişisel tecrübeleri gerekse diğer

ülkelerde eğitim alan arkadaşlarının tecrübelerinden yola çıkarak, Türkiye'deki üniversitelerin uluslararası öğrenci odaklı yaklaşımlarından memnun olduklarını belirtmiştir. Bu noktada tek ortak eleştiri göç idaresindeki işleyiş ve personellerin yaklaşımına yönelik olmuştur. Özellikle Türkçe iletişim sorunu yaşayan uluslararası öğrenciler, kendilerine yaklaşımları ve çözüm odaklı olmaktan uzak tavırları sebebiyle kurumdaki personelleri eleştirmiştir. Kurumdaki işleyiş hız katmak ve yaşanan iletişim odaklı problemleri aşmak için, kurum içerisinde başta Arapça, Fransızca, İngilizce gibi dillerde tercüman desteği hizmetlerinin verilmesinin faydalı olacağı düşünülmektedir.

Dil becerisi öğrencilerin akademik eğitimlerini, sosyal etkinliklere katılımlarını ve kültürel adaptasyonlarını etkileyen bir diğer önemli unsurdur. Türkiye'de öğrenim görmek isteyen uluslararası öğrenciler Yabancı Uyruklu Öğrenci (YÖS) Sınavına girer ve almış oldukları YÖS Puanı ile Türkiye'deki üniversitelere başvuru yaparlar. Kayıt ya da kabul sonrasında geldikleri ülkede Türkçe eğitimi almış öğrencilerin girecekleri Türkçe yeterlilik sınavı ile Türkçe eğitimi alıp almayacağı ya da hangi kurdan eğitim alacakları belirlenirken, dili hiç bilmeyen öğrenciler doğrudan Türkçe eğitime tabi olurlar. Ancak Türkçe eğitimi, yabancılara temel dil eğitimi ve kültür aktarımı çerçevesinde gerçekleştirilmektedir. Dolayısıyla, Türkçe eğitimi ile Akademik Türkçe'nin birbirlerinden farklı konular olması, uluslararası öğrencilerin üniversite eğitiminde en çok zorlandığı ortak konu olarak öne çıkmaktadır. Bu noktada üniversitelerin Türkçe dil öğretimi süresi dışında, sadece seçmeli ders olarak değil en az bir dönem Akademik Türkçe eğitimi vermesi hem üniversitenin eğitim kalitesini yükseltmesi hem de öğrencinin akademik başarısını artırması yönünden önemli bir girişim olacağı düşünülmektedir.

Genel olarak araştırmada, görüşme sonuçlarından yola çıkarak ve öğrencilerin gelmiş olduğu bölgeler de ele alınarak bazı tespitler öne çıkmaktadır. Araştırmaya katkı sağlayan ve Türkiye Cumhuriyetlerinden gelen uluslararası öğrencilerin, sosyal uyum ya da dil sorunu yaşamadıkları, eğitimlerini tamamladıktan sonra istihdam olanakları doğrultusunda Türkiye'de kalmaya daha meyilli oldukları görülmüştür. Diğer taraftan Orta Doğu ülkelerinden gelen öğrenciler, Türkiye'yi sosyal ve ekonomik anlamda yaşaması zor bir ülke olarak değerlendirmiştir. Bu sebeple Türkiye'yi bir geçiş ülkesi olarak gören bu öğrencilerin, eğitim hayatlarına İngilizce eğitim veren ülkelerde devam ederek, istihdam olanaklarına göre gittikleri ülkelerde ikamet etmek istedikleri gözlenmiştir. Afrika ülkelerinden gelen öğrencilerin ise, sosyal uyum, dil ve ekonomik imkânlar konusunda en zorluk çeken öğrenci grubu olduğu tespit edilmiştir. Bu öğrencilerin eğitimlerini tamamladıktan sonra çalışma deneyimi elde etseler bile Türkiye'de temelli kalma eğiliminde olmadıkları ortaya çıkmıştır. Bu öğrencilerin ülkelerine dönme ya da ülkelerine hizmet etme konusunda güçlü motivasyona sahip oldukları ve görüşme sürecince sık sık bu konuyu vurguladıkları gözlenmiştir.

Uluslararası öğrencilerle ilgili ulusal literatürümüzde önemli sayıda nicel çalışma olduğu görülmektedir. Ancak öğrencilerin ihtiyaçlarını anlamak, deneyimlerini iyileştirmek ve okul başarısını artırmak için hem yükseköğretimde hem de sosyal hayatta karşılaştıkları sorunlara ilişkin daha derinlemesine bilgi elde edilen nitel araştırmalara ihtiyaç vardır. Öğrencilerin Türkiye'ye uyumu ile

okuldaki başarıları arasındaki doğrudan ilişki sebebiyle, okuldaki sosyal etkinliklere daha fazla önem verilmesi ve bu nedenle daha çok kültürlü ve kapsayıcı etkinliklerin oluşturulması gerektiği düşünülmektedir. Ayrıca uluslararası öğrencilerin etkin bir şekilde iletişim kurabilmesi için toplumdaki sosyal ve kültürel davranış normlarını öğrenebilecekleri seçmeli bir Türk Kültürü dersi verilmesi de düşünülebilir.

Son olarak, bu çalışmanın amacı uluslararası öğrencilerin çalışma yaşamındaki deneyimleri üzerinden karşılaştığı sorunlara dikkat çekmek, bu sorunların ortaya çıkmasına etken olan durumları ortaya koymaktır. Ancak araştırmanın örneklemini Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi'nde okuyan uluslararası öğrencilerin oluştuğunun bir kez daha vurgulanması yerinde olacaktır. Dolayısı ile araştırma sonuçlarını genellemek doğru bir yaklaşım olmayacaktır. Türkiye'deki uluslararası öğrencilerin çalışma koşulları ve deneyimleri ile ilgili bir genelleme yapmak için ülke sınırları içindeki tüm devlet ve vakıf üniversitelerini içine alacak bir araştırma yapılmalı ve sunulmalıdır.

KAYNAKÇA

- Baş, H. & Eti, S. (2020) "Türkiye'de Uluslararası Öğrencilerin İstihdamı: Hukuki Boyut ve Koşullara Dair Bir Araştırma", *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 20 (46) , 105-132.
- Bayramdurdyeva, G. (2019) "Uluslararası Öğrencilerin Başarılarını Etkileyen Faktörler", *Uluslararası Beşeri Bilimler ve Eğitim Dergisi*, Erciyes Üniversitesi Edebiyat Fakültesi II. Dil ve Kültür Çalışmaları Öğrenci Sempozyumu, 509-524.
- Büyüköztürk Ş., Çakmak, E.K., Aygün, Ö.E., Karadeniz Ş., Demirel, F. (2013) "Bilimsel Araştırma Yöntemleri", 15. Baskı, Ankara, Pegem Akademi.
- Ergin, G. & Türk, F. (2010) "Türkiye'de Öğrenim Gören Orta Asyalı Öğrenciler", *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 2 (1) , 35-41.
- Gümüş, N. & Onurlubaş, E., (2019) "Uluslararası Öğrencilerin Tüketim Harcamalarının Şehir Ekonomisine Katkısının İncelenmesi: Kastamonu Üniversitesi Örneği", *Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(2), 174-192.
- Gürbüz, S. & Şahin, F. (2018) "Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri, Felsefe-Yöntem-Analiz" 5. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık.
- Karataş, Z. (2015) "Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri", *Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1(1): 62-80.
- Kuroda, K., Sugimura, M., Kitamura, Y., Asada S., (2018) "Paper Commissioned For The 2019 Global Education Monitoring Report, Migration, Displacement and Education: Building Bridges, Not Walls", s.3, https://www.jica.go.jp/jica-ri/publication/other/175nbg000010mg5u-att/Background_Kuroda.pdf, (28.10.2021).

- Nous Group (2019) “International Higher Education Student Flows”, https://internationaleducation.gov.au/international-network/australia/InternationalStrategy/EGIPProjects/Documents/Global%20student%20mobility_Final%20report.pdf, (31.10.2021).
- OECD (2021) Education at a Glance 2021, <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/b35a14e5-en.pdf?expires=1636970360&id=id&accname=guest&checksum=BB5B9CA1DE0D240B09C1118E5D31DF63>, (19.10.2021).
- Paksoy, H. M., Paksoy, S. & Özçalıcı, M. (2012). “Türkiye’de Yüksek Öğrenim Gören Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Sosyal Sorunları: GAP Bölgesi Üniversiteleri Örneği”, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 2 (2) , 85-94.
- Resmi Gazete (2016), “6735 Sayılı Uluslararası İşgücü Kanunu” <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/08/20160813-1.htm>, (31.10.2021).
- Snoubar, Y. (2017) “International Students in Turkey: Research On Problems Experienced and Social Service Requirements”, The Journal of International Social Research, 10(50): 800-808.
- StudyinTurkey (2021) “Higher Education in Numbers, Number of International Students by Years”, https://www.studyinturkey.gov.tr/StudyinTurkey/_PartStatistic, (31.10.2021).
- Süygün, M. S. & Kaplan, F. (2021) “Uluslararası Öğrencilerle Uluslararası Ticaret”, Gümrük ve Ticaret Dergisi, 8 (25) , 25-35.
- Şanlı, E. & Poyraz, Y. (2018) “Uluslararası Öğrencilerin Yalnızlık Düzeyleri”, Disiplinlerarası Eğitim Araştırmaları Dergisi, 2 (3) , 49-58.
- Şeker, B. D. , Akman, E. (2016) "Uluslararası Öğrencilerin Psikolojik ve Sosyokültürel Süreçleri", Cukurova Medical Journal 41, 504-514.
- Taghisoylu, R. (2020) “Nitel Bir Araştırma Tekniği Olarak: Durum Çalışması”, International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal, (Issn:2630-631X) 6(33): 1161-1167.
- T.C. Kalkınma Bakanlığı (2013) “Onuncu Kalkınma Planı 2014-2018”, 2013, s.5, <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/Onuncu-Kalk%C4%B1nma-Plan%C4%B1-2014-2018.pdf>, (17.10.2021).
- T.C. Kalkınma Bakanlığı (2015) “Yükseköğretimin Uluslararasılaşması Çerçevesinde Türk Üniversitelerinin Uluslararası Öğrenciler İçin Çekim Merkezi Haline Getirilmesi”, https://sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/Yuksekogretimin_Uluslararai%C4%B1lasmasi_Cercevesinde_Turk_Universitelerinin_Uluslararası_Ogrenciler_Icin_Cekim_Merkezi_Haline_Getirilmesi_Arastir ma_Projesi_Raporu.pdf, (17.10.2021).

- Topal, F. & Tauscher, S. (2020) “Uluslararası Öğrencilerin Akademik ve Sosyal Yaşamlarında Karşılaştıkları Sorunlar Üzerine İnceleme”, *Akademik İncelemeler Dergisi*, 15 (1) , 309-344.
- UNESCO (2021) <http://uis.unesco.org/en/glossary-term/international-or-internationally-mobile-students>, (19.10.2021).
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2021) “Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri”, 12. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık.
- Yontar, İ. G. (2019) “Türkiye Bursları Kapsamında Öğrenim Gören Uluslararası Öğrencilerin Üniversite Yaşamına Uyum: Bir Devlet Üniversitesi Örneği”, *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8 (1) , 242-262.
- YÖK (2012) “Yurtdışından Öğrenci Kabulüne İlişkin Esaslar” https://www.yok.gov.tr/Documents/Ogrenci/yurtdisindan_ogrenci_kabulune_iliskin_esaslar_01042021.pdf, (27.10.2021).
- YÖK (2017), “Yükseköğretimde Uluslararasılaşma Strateji Belgesi 2018-2022”, https://www.yok.gov.tr/Documents/AnaSayfa/Yuksekogretimde_Uluslararasılaşma_Strateji_Belgesi_2018_2022.pdf, (27.10.2021).
- YÖK (2021) <https://istatistik.yok.gov.tr/>, (27.10.2021).

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Teşekkür: -

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author has no conflict of interest to declare.

Grant Support: The author declared that this study has received no financial support.

Acknowledgement: -
